

NA PNEH U LUM SHYLLONG

**“Ko Ri ki Laiphew Syiem bad Khadar Batsha
Ko Ri jong I Mei, I Pa bad Jong Nga”**

(All rights reserved)

**DA
U HAMARBABIANG MYLLIEMNGAP**

REFERENCE

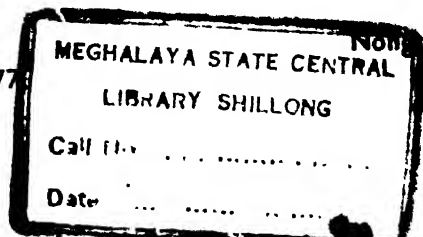
KI KYNTIEN LAIPHANG

Not to be lent out

Ha ka juk kaba ngi Im mynte, don shibun ki jingkylla. La hagdeng bun ki jingkylla, don kawel kael kael ka bym lah ban kylla, bad kata ka del ka jingshisha. Del na kata kein ka daw, ba ka jald bynrlew jong ngi ka la sdang ban khie Im biang khrey. Nga lohi ba don bun ki spah ba la buhrleh ha kane ka ri jongngi, khamtam lei lei ha ka liang ka thoh ka pule. Meno ba lah ban tip ba ha ki sngi ki ban wan, ka ri jongngi ken long shisha ka ri ba la kyntlew. Ka don ka jing-ong ba u Khasi u la nguld noh la la ka thoh ka pule. Ha nga hi, nga lohi ba u la leh la kata da ka jingtipblew; namar u kwah ban ri la la ka jong ka nongrim ne thymmel. Ynda haba u la pol ha kine ki Rilum Khasi, u seng thymmal lalade pat, da kaba u snoh ha katel ka nongrim, nاده ka longling ka longsem, ka longkur ka longjelt, ka longtha ka long man bad lumta ter ter. Namarkata, kaba ngi del ban leh mynte ka long ban ri tyngkal la ka jaldbynrlew ha ka nongrim kaba ka del ban long.

Ka del kata ka jingsngew kaba la kyntu la nga ba ngen pashat mynte ka kynti la kane ka jingsong kaba rit eh. Ha kane ka jingpyrshang ngem lah khlem da pynpaw la la ka jingsngewnguh la I B-h Dun (Dr R S Lyngdoh) bad I Pasan (Prof. E. M. Re de Sylem) kiba la klot ban la tit lyngvor lem ha kaba la kyntu kynpham bad kiba la klot ruh ban ai ki jing-thoh bakordor ha kane ka jingpyrshang jongnga. Khadduh eh, nga pynpaw ka jingsngewnguh la ka Sorkar jongngi kaba la larep ha kaba pynmih la kane ka kot.

Nongkrem,
27th June, 1977

Library books will give you Joy for Long
If handled carefully with clean hands.

JINGKDEW

Lynnong	Kyrteng	Sia
1.	Ko Khun ka Ri	1
2.	Ka Ri Ngln Sha'ri	1
3.	Jinglm Ha la Ri	2
4.	Na Phang To Thom	2
5.	Kut Jingmut Triang	3
6.	'Tien Hok	4
7.	Jinglaishah	4
8.	Nangsan Irat	5
9.	'Niang Ba Ding	6
10.	Wah Duld	6
11.	U Syntlew Ksar	7
12.	'Tlew Lesubon	8
13.	Atom Jong ka Lyiur	8
14.	Ka Kper I Mel	9
15.	Kajuh ka Thymmel	10
16.	Kyndiang Nga lohsngew	11
17.	Burom Ka Ri Sohra	19
18.	U Melik Raltong	21
19.	Ko Krem Maral	27
20.	Na Pneh U Lum Shyliong	33

Dr. R. S. Lyngdoh, M. A., Ph. D.
Speaker,

Meghalaya Legislative Assembly.

REFERENCE
Not to be
Umpire

18th June, 1977.

KI KYNTIEN BAN IA KYNPHAM LEM

Biroh shi katta la bun tang ka ktien shu ong bad ka pyrkhath khlem pyntrel kam. Hynrel nga sngew men ba ha kane ka juk mynta ban iohi ba ki samla jongngi ki la thynnian ha la ki jableng jongki la ki lingpyrkhat ba seni kumno ban kyntlew la la ka jaldbynriew Khasi jongngi. Ka mynslem ban shakri la la ka Ri la la im khrek hapdeng ki Samla jong kane ka ka juk. Kumta ka long bad nga kyrmen ba kan la long lada ka jaldbynriew barit paid jongngi ka del ban im ban sah ha sla pyrthel junom.

Kawel na ki kam ba bha ba ki samla ki la im sngi ka long kumno ban pyntrel la la ka ktien bad ia la ka thoh ka tar. Kano kano ka jald bynriew kaba rlewsph ha ka ktien bad ha ka thoh ka tar ka del ka jald bynriew kaba khraw jinglong. Hynrel ka jald bynriew kaba dur ha kane ka ling, wit la ka khraw paid katno katno ruh ka del ka jald bynriew kaba shong sylar. Kane ka leit long kumta namar ka thoh ka tar ka sam shaduh ki tyllong jong ka mynnor, ka pynpelt iit la ka mynta bad ka salindur la ka lawel jong ka jald bynriew. Del na kane ka daw ba u Myllung Soso Thm u ong: "U symbol ba hup ha ka jaka maw-khlem ka mynnor - u shoh samthlah tang shu shit ka sngi."

Ha ka History jong ka Thoh ka Tar jong u khun Khrei Khrei, ngem pat ju lep kano kano ka juk kaba khem phynrel ban la kine ki arphewsan snem ba la dep. Ha ka spah snem ba la dep ngi shem ba ki nongthoh kot ki khem mih tang na li thain Sohra bad thain Shale. Ynda la sdang kane pat ka spah snem ngi shem hateng hateng la ki nongthoh kiba mih na ki thain Pnar, Mawphlang, Porlong bad kumta ter ter. Hynrel ha kine ki arphewsan snem, ngi lohi ba ki nongthoh ki la mih na ki thain ba pher ba pher jong kane ka Ri ba- jelt ki blei.

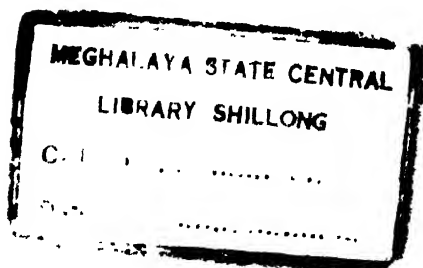
Naduh ki sngi jong u Babu Nissor Singh Lyngdoh Nongbri bad u Babu Hajom Kissor Lyngdoh Nongbri ngim shym la lohi shuh la ki nongthoh kiba mih na Hima. Hynrel u Dawl Singh Khougdup bad u Babu H. Onderson Mawrie ki la weng la u lyoh badum uba la taplup la kane ka thain. U

Pastor Iserington Kharkongor, u Bah Phrenly Khardula, u Fr. S'gi Lyngdoh, Bah O. Lamare, u Bah P. R. Mawthoh bad u Bah Chosterfield Khongwir ruh ki la la bynrap lem ha kane ka phong. Nga sngewkmen ban lohl ba la mih sa u wel u myllung Samla na kane ka Hima bat riti, bad uta u dei u Bah Hamarbablang Myllemngap.

Haba nga pule la ki arphew tylli ki symboh poetry ha ka kot poetry jong u kaba kyrteing "Na Pneh U Lum Shillong", na sngew kumba nga lohl ngai la ka sap ka phong jong u Sacti Myllemngap u ba lah ban sel la ka kpoh jait Sylem Shyllong na pneh jong u Lum Shillong hi Wat la ure u Samla u la pynwandur la ki poetry jong u tang ha ka dur jong ka Dultara bad ka Pynghere, pynban nga lohl ba u don ka sap ban pynwandur la ki poetry kiba hadien jongu ha ka dur jong ka Skit Symphiang. Ka Skit Lymplar bad ka Kaju. Nga dang kyrmen khambun ki jingthoh kiba kh: m khraw na une u Samla.

Ka long kaba eh ban thew ban woh la uno uno u nangthoh, khamtam haba u dang samla. Ki dei ki longdien kein ki ban thew ban woh. Kan biang la nga ban ong ba nga kyrmen ba une u samla un nang kham pyndon-am la la ka sap ka phong kaba u Tral Kynrid u la pynkup thnang ba un nang lah ban shari la la ka Ri bad ka jaltbynriew.

Dr. R. S. Lyngdoh.

KI KYNTIEN BAN PYNPAW LA KA JINGMUT

Ka jingmih jong ki poetry Khasi ha ki snem kiba kham shwa jong ka Spah Snem kaba mynta kam da dei eh ba ngi kum ka jaidbynriew ngi la sdang ban rol ha ka thoh poetry. Ka long kaba bakla ban ong kumta. Hynrei ka jingshisha baroh ka long ba la ka spah poetry kaba la shong buhrleh ha u Khasi da ki spah snem la tih ha kine ki por ha kaba ki nongthoh kiba stad, kiba jylliew bad kiba shemphang ki thoh laitluid khlem da don ka jingteh jong ka jingtynneng kum ha ki por shuwa ka jinglaitleid. Mynshuwa ki poetry ki m'h tang khyndiat : ki long kiba sngewtynnad ban pule hynrei ki kut tang hangto, kim da rung eh ha ki nongpule. Bun ruh na ngi. bad rangbah bad khynnah ngim nang ban burom la la ki Literature prose ne poetry. Ki kot Khasi kiba la pule ki long tang kito kiba dei ban pule (compulsory) namar ba ki dei ki text book ha kiba u nongpule u dei ban la leh examine bad u nongpynpule un loh ja loh dohkh. Lait nangta ym don ba s la la ki kot Khasi bad ngim tip eiei ruh la la ka tynrai.

Hata u Rangbah S. Tham u la sdang bun thoh la ki poetry Khasi kiba don katto katne ha ka jinglaidei bad ka Ri bad haba u la winrah la ka jingshon kaba ar (2nd edition) ha la snem 1931 had nangta u thoh de la ka lynnong "KI SNGI U HYNNEW TREP" ka la sdang ban don jingpyrkhat kaba jylliew ha ki katto katne ngut ki riwrrangbah bad samla. Haba ha ka snem 1936 une u juh u Rangbah u la pynmih la ka kot poetry "KI SNGI BARIM U HYNNEW TREP" bad u la buh kham bniah la ka tynrai bad nongrim jong ka jaidbynriew ka la sdang ban don ka jingsuhtied biang. Hynrei ki jinghikal la kane ka kot ha ki college kam pat da biang kat haduh ban da pynkhih la ka mynslem ki khynneh bad samla Khasi. Ha kane ka liang ngim lah khlem da pyrto la kawel ka jingshisha ba uwei u professor Kh si - u Dr. R.S. Lyngdoh u la pynkhie im pat la ka jinghikal la ka tynrai da kaba u hikai la kane ka subject ha ka college ba u trei bad ba ka rukom ba u hikai kam dei shuh ha ka stereotyped way (ba hikai da kaju shi kaju ka rukom) hynrei da kaba u leit jylliew sha ki nongrim bad ki tynrai barim jong ka jaidbynriew, sha ka culture bad ka anthropology bad na kine ngi san kumba ngi long mynta Dei ka Mynnor kaba btin la ngi sha ka Mynta bad kan btin sha ka Lawel ruh bad ka jaid Khasi kan lai san halor kine ki tynrai. Ka la lyngkhuh ruh ha kine ki por ha u hikai bad ka jingkhiih im jong ka Ri ban synshar hi - ka State Ri Lum da ki Riewlum.

Kumta ka Jingkhli-Im (revivalism) jong ka Khasi poetry ka nang kham jur ha kine ki por - ki late fictles bad ki samla nongthoh ki sel shabar la ka bor ba la buhrleh da ki phew snem hynrei kaba rhem ha ka mynslem. Ngi pule bun ki kot jong ki.

Ka mynslem ba lai Im jong ka Ri ka nang kyrsol khlem kut ha ki samla leit-Ri leit-Riti. Kane ka Poetry-i Bah Hamabablang Myllemngap ka long sa kawel pat ka sakhi jong kata. Ine i wan na Nongkrem - ka tynrai jong ka Khasi culture, kaba dang bat la kiei kiei kiba rim. I dei na ka jaid Myllemngap - ka jaid kaba don ka bynta kaba khraw ha kaba seng la ka Hima Shyllong hyndai bad la kim da shim ka bynta kaba shynna eh ha ka jinglehnam jong u Sylem bad ka Hima kaba long shisien shi snem, bad kaba mynta ngi ong ka "Ka Pomblang Bad Shad Nongkrem" (namar la ka Niam u kit u Sohlei), hynrei dei u Myllemngap uba dei ban sdang bad puh kti nyngkong ha kaba pynnoh wait la u Rishot Biei jong ka lingsad lingsunan haba ka Hima ka tel thymmal. Ka lingsad lingsunan ka mut ka jingskhem bad ka burom jong ka Hima. Nalor kata, u Myllemngap u long uba ar ha ka Hima, uba bat la ka kem Lyngsbor bad uba don ka bor ban pynlaid la ka Hima haba ym don shuh u Sylem bad katba ym pat loh da uwei pat.

Mynta u samla ba shemphang jong kane ka jait bakhraw u pynmlh la kane ka kot Poetry "NA PNEH U LUM SHYLLONG". Kito ki ban la pnle la kane kin sa sham hi la ki tynrai bad jing p bakhraw, kiba bun hi kim pat ju tip. Une u nongthoh u sdang da ka jing'hot la ki khun ka Ri ban ring bor ban Im mynta ha ka nongrim ba ja tang u Longshurwa. Bad katba nang pule phin lap hi la ka jingshisha kaba uwei u historian u la ong: Nothing of the past is dead to one who would learn how the present comes into being. (Ym don kano kano ruh ka bynte jong ka Mynnor kaba lap noh ha uta uba kwah tip da kumno ka Mynta ka wan jia long). Ha ka lynnong kaba u kren shaphang 'KAJUHA THYMMEI' u kren la ka rukom Kur jong ngi ha ka rukom kaba sngew-tynnad bha. Hynrei ha ka Dkhot kaba 4 jong katel ka lynnong u kren bynnlaw shibun la ka jingbymtip jong ngi lalaid bad kane ka pynkynmaw la u Rangbah S.Tham uba sdang la ka kot "Ki Sngi Barim u Hynnlew Trep" da kine ki kten:-

"Jingshai ngi wed sawdong pyrthel
Jingshai ka Ri ngim tip'ei ei".

(III)

bad ha kawel pat ka bynta u ong blang:-

“Jingshal ngi wad sawdong pyrthel

Jingshal ka Ri ngim khein elael;

Kane ka long ka syngkhong Poetry kaba nyngkong eh kaba ktih la ka subject jong ka “KFEM MARAI”. Bun ki bym tlp elai shaphang kane bad la ki symboh kslar ba lah ban loh na ka. Yn shyt hangne khyndiat la u dkhot u lamjew jong kane ka met na ka bynta kabaladel bad ka jinglong ka Ri:-

“.....Pha ko Krema Marai,

Kyrteng to Im ban ai Jingshal;

I'u chun ka Ri b'la shah phyrnop,

Da'er lewtung bad ba lep op;

To ai ka Jinglewoih Jong Pha,

Kylleng sawdong pyrthel kan pra;

Naduh Rilang haduh Kupli,

Burom jong Pha ba kin lohi:

Buk se shisien kin khiih ki maw,

Na Pha j'ngstad ba kin nang khlew;

Ynda j'ngstad na ka yn loh,

la num jong Pha kin tlp baroh.”

Ka jingsdang jong kane ka poetry ka long angewtynnad shibun ha ki lynnong bapner ba-pher bad katba u nang laid shaphrang ka nang klew nang klew ha ka kyrdan. Shisyndon ki nongpule kin lohi la ki lynnong kiba shakmat ba ki long kum ki prelude bad ynda la pol sha duh ki lynnong ba kut kin loh la ka climax (ka kyrdan khlieh duh) bad kaba pynkhiih la ka mynsiem. Kum ka rukom thoh music kaba sdang da ki andante, andante con moto bad kut ha ka crescendo.

Ha kaba ai la la ka jingmut merwel, la kane ka jing song la del eh ban ai sha ki khyanna h college, Ki lynnong 1-12 ki la blang bha la ka kyrdan Mo-

(iv)

dern Indian Language, hynrei 13-20 te ka la del ha ka standard elective kiba uta uba hikai ne u ban hi-al u del ban da wad bnlah bad sngewthuh janal. Ka jingtrei jong une u samla ka long kham pher na kiba ngi la ju puile bad ngin la khmih lynti ba kan nym kut tang hangne hynrei ba un dang lai trel bad pynmih shuh shuh.

Dated,
6th June 1977.

E. M. READE SYIEM,
Retd. Head of The Khasi Department.
St. Edmund's College, Shillong.

LYNNONG - 1

KO KHUN KA RI

1. Ko Khun ka Ri ha sngew ha sngap,
Ka beln ka khoh ki riwapthap ;
 Ki ong :
Ka jaldbynriew bym tlp tyllong,
Nangno ka sdang nangno ka long ;
 To al ngin mih sha jinglah,eh,
 Ban leng ka daw - Ngin trel tynggeh.
2. Da bult, da bor, da spah, da phew,
Jableng ba proh ngin ym kynshew ;
 Kumta :
Ban tih ban lum la jingshisha,
Kiba ngi la duh noh mynshwa ;
 Ba ngin loh pat la la ka bhah,
 Suki suki da jinglahshah.

LYNNONG - 2

KA RI NGIN SHAKRI

1. Ko Khun ka Ri mynta to mih,
 Ban kit ban bah ka ri la jong ;
Ka nam jong ka al kan nangsang,
 Burom la ka to ngin pynphong.
2. Wat al kan lai sahdien ne bleij,
 Shadlen la ka ngin shop ngin beh ;
Ka lyer ewbih kan suhseng sak,
 Ha ngi to al kan nang kaweh.
3. Nadeh ki sngi barim ba jah,
 Nam bad Burom pha la lohphong ;
Ka Ri ba jinglahluid ka don,
 Shirta to al hangne kan shong.
4. Nongrim ba skhem la lah pynleng,
 Ryngkat Riti kaba janai ;
Ka sah ha ngi kumno ngin loh,
 la Ri la jong ban al jingshah,

LYNNONG - 3

JINGIM HA LA RI

1. Ha ka Jingim bakhuld banylla,
Jingim laltluid bakmen basngewbha ;
Jingim kum kane haei ngin shem,
Jingileit, ka Hok basngur bad batlem ;
Shisha, Haei ngin shem ?
2. Mynslem basngur jong ki riwlaitleid,
Mynslem Jingileit Ri na ki ka tuid ;
Er pynggad ewbih ki riw hyndal,
B'la pyrsad janai da u B'el u Trai :
Jingim khlem Jingkhuslai.
3. Mynslem batngen, Mynslem bakhraw,
Ha Kam, Jingleh ne Jingpyrkhat ki paw ;
Ban pynpaw dohaud jongki riw hyndal,
KA HOK HA NGI - Pyrkhat Rangkynsai :
Wat ai kan dam to pynleng rasong,
Jingbhabriew ka Ri, ha ngi ai kan deng ;
Ia Jingsniew Jngsmeh, ngin rad tyllong,
Da Jingim ba shisha ha ngi kum b'la seng ;
To ai kan long.

LYNNONG - 4

NAPHANG TO THOM

1. Naphang to thom ia ki Jingeh,
Na ling ngin mih sha Jinglaleh,
Jingsngewsih kthang ba bun ngin mad,
Jingkmien bakhraw ruh ngin loh mad.
2. Uta ba Jop ha Jinglaleh,
Katta shaphrang un nang mareh ;
Ka Nam ka Burom un lohphong,
Lynter Jingim ia u kan long.
3. Ki khaw katto ki Jinglaleh ?
Nang bun ki por katta nang eh ;
Uba long skhem - nlar eh bas shem,
Mynslem bym lwalt - Bym ju shah rom.

4. U Khun l Mei hangno u don ?
U khlem salla naphang u thom ;
Ka khmat u brlew la u ban peit -
Ki tieng - Na U ki phet.

LYNNONG - 5

KUT JINGMUT TRIANG

1. Shislen ba la thmu to kut jingmut triang,
Ban kot, ban kynjoh - kata ba ngi sliang;
Duriap tang ha ka, ka bor to ngin sei,
Ka kam ngin pynpaw ym tang ktien ban shiel.
2. Don mo ! ka bym lah la u brlew ban leh ?
Jinglong ba lacluid shata te ka beh ;
Ki lum kin medan ki maw kin tyllun;
To kut jingmut triang mynslem ban pynhun.
3. Mynslem bym shongthait kam ju khlih pisa,
Man la khyllip mat dap ki kam suda ;
Jingmut ba palei - shisur ka jingim,
Ban jop la ka Thong - Mynslem bym ju khim.
4. Kane ba nga thmu syrnglew ka shu long,
Ngam tip la ngan jop ne rem ha ka thong ;
Kawei nga tip skhem ban kut jingmut triang,
Suki pa suki nong kan wan kylliang.
5. Lynti ba ngin laid ha ki jingialeh,
Ki jingertatien ha ngi klof kan beh ;
Jingmut ba la thmu ha ngi ban sah teng,
Nongshun basnlew tem - Del u jingbuhtang.
6. Ki lad ki lynti ba bun ba ngin laid,
Jingeh, jingialeh bun ngi del ban ksaid ;
Ba lah ban poi suk - Tang kut jingmut triang,
Ka Nam bad Burom u Khlor ban lohpdlang.
7. Ki por b'la sep el hangne ha pyrthel,
Jingjop b'la duh noh ha ngi ka kynrel ;
Ba ngin loh im pat jingim bathymmel,
Tang kut jingmut triang - jingjop kan wanphal.

LYNNONG - 6

'TIEN HOK

1. 'Tien hok ba ngi kren,
Hangne ha pyrthel ;
Lawel yn shah khalā,
Ha khmat jong u Blei.
2. 'Tien hok ba ngi kren,
la ki kmle ki kpa ;
Ka nong ngin ym duh,
Kan wan da shisha.
3. 'Tien hok ba ngi kren,
la ki Nonghikai ;
Nuksa ba ngi loh,
Na ngi kan ym stal.
4. 'Tien hok ba ngi kren,
la ki b'la tymmen ;
Jinglaroh kan wan,
Khlem pep ym lah len.
5. 'Tien hok ba ngi kren,
la kiba halor ;
Nong kan phai kylliang,
la phi ban nlew kor.

LYNNONG - 7

JINGIAISHAH

1. Ynda la dep jingtrel,
Ym don jingsuk pyrthel ;
Ka sap kum b'la' bate,
Ngin lam ne phuh samrkhle.
2. Jingsuk mynslem ngi mad,
la ka junom ngim blad ;
Maba ngi shong ne trel,
La bun ne sah marwel.

3. Naduh ba sdang minot,
Jinglop ba ngin loh ot ;
Ma ka kan kdew lyntl,
Jar kat ba mon na ngl.
4. Tang Jingialshah ka treil,
Tang Ka ha ka pyrthel ;
Ka bor ngi loh, hynrei
Khlem laishah kan sep ei.
5. Naduh mynta ngin treil,
Ha ban da jop ngi del,
Nam bad Burom ngin loh,
Da Jingialshah ngin loh.

LYNNONG-8

NANG SAN IRAT

1. Pateng pakit 'Nang san Irat',
U Khun Khasi Khara,
Pyrthel la u kan bna,
B'u long u Rlew Khraw Jingpyrkhat.
2. 'Nang san Irat' ki khanatang,
Ban sngap la ki sngewthiang,
Na ngi klol klol ki phriang;
Sha ki mynsiem kiba da thrang.
3. 'Nang san Irat' man la ka sngi,
Ka buit bad ka akor,
Ktlen Tymmen to shah shkor;
Jingmut baproh ban ym thyill.
4. 'Nang san Irat' ka long Rangbah,
Ban tur la ki Jingsnlew,
Ba sni ka jaltbynrlaw;
Sha khadar snem lyntl ban pdah.
5. 'Nan san Irat' ka Nam Burom,
Khlem shong kli kti ngin treil;
Da buit da bor ngin sai;
To leng! Ban sahnam ha Parom.

LYNNONG-9

'NIANG BA DING

1. 'Niang ba ding barit ba khih khrip khrip,
 Phi her nawel shawel;
 La jingshal barit phim shym tyngkal,
 Jingshal sha ka pyrthel;
 Ko khniang barit ba kit jingshal,
 Hikal kumjuh la nga.
2. 'Niang ba ding barit ba khih khrip khrip,
 Sawdong sawdong phi her;
 Jar lyngba ka mlet-tyngshain khlem lip,
 Jingshal barit ki per;
 Ko khniang barit ba kit jingshal,
 Hikal kumjuh la nga.
3. 'Niang ba ding barit ba khih khrip khrip,
 La ki dong ban pynshal;
 La hapdeng jingdum ka miet cliw cliw,
 Jingshal barit phi ai;
 Ko khniang barit ba kit jingshal;
 Hikal kumjuh la nga.

LYNNONG-10

WAH DUID

1. Wah duid barit basngur khlii-khlii,
 Lynti pha phrong da jingphikiri;
 Na krem kynteng ki bie! pha mih,
 Jar jar pha tuid khlem win khlem khih;
 Sha jaka them-belt nur ki sam;
 Phet na ki lum, sha thwel ki lam.
2. Phi lai kyrsol n'u mawsiang skhem,
 Wat la i ritdymmlew i engen;
 Tyllong b'la seng - 'Nongrim b'la shor',
 Ba kan lai aeh baroh ki por.
 Pyrem-Lylur-Synrai bad Tiang;
 la pha ban tuid mane ban khang?

3. Jingeh ba har rukom pha shem,
 lwei-pa-lwei pha lai pyndem;
 U shylap ba khluic mynsngi u kjit.
 Kyrweng ba btai-lynti pynwlt:
 Pha rit bor te-niar ba phan rielj;
 Ban tuld shaphrang khlem don jingsmiej.
4. Wah duld ba tuld suki lai lai,
 Shaduh bakut khlem jingklusai;
 Hikai la nga b'ngan bud nukse,
 Ban minot thop khlem jinglynge:
 Haduh jingthmu Ka Thong ban ioh;
 Sha thwel jingstad-"Wah duld ka shong",

LYNNONG-11

U SYNTIEW KSIAR

1. Napdeng ki jald syntiew bapher,
 U don u Syntiew ksiar;
 Jinglong jong u ki bym lah jer,
 Ki tnad jong u ki pylar.
2. Da jinglwbih kysai kor tam,
 U phrlang sawdong ka kper;
 Jylli barit ban pyndap mam,
 Ki jinglwbih ki her,
3. Hangno b'u don ngim lah ban tip,
 Syntiew ba buhrleh khop;
 Ki jinglwbih na u kim lip,
 Ryngkat ki jald synrop.
4. Jinglong jar jar bakhu'd basngur,
 Man la ka sngi u puh;
 U ngap halor-u kynud sur,
 Um bathlang um ju duh.
5. Biroh saw atom khlem sepel,
 Mynlyur na la tlang;
 U puh lwbi ha ka pyrthel,
 Ryngkat ban lakmen lang.

6. Halor dymmlew ne ha pyntha,
U Syntlew kslar u don;
B'u Blal la chung la u shisha,
Ha Nongrim baskhem mlon,
7. Ko Syntlew kslar ba kordor tam,
To kdew lynti la ngl;
Nongrim jylliew to ngl la ksm,
Da sleng buron ka Ri.

LYNNONC-12

'TIEW LASUBON

1. 'Tiew Lasubon suh sleng lwbihi nyila,
Kyrteing jong phi khlem dam baroh shirsa;
Wat la na nga sha jyangai phi la phet,
la phi da lei lei junom ngan ym klet.
2. 'Tiew Lasubon ba bun ki khanatang,
Kyrteing leit jongphi dik dik kein nga thrang;
Ban lm ka kyrteing jongphi nga da kwah,
la phi ka nuksa jingim ban pynsah.
3. 'Tiew Lasubon ba lai phuh m-rwel hi,
Lada baroh laphi ki la lili;
Lyngngai jar jar ha phoh ka Mel Marlang,
La lm la lap tang ha ka han snoh triang.
4. 'Tiew Lasubon ba ktek dohnud jongnga,
Ki jingpyrkhat ki lai her tang sha phat;
Lada la phi ngam lah shuh ban la shem,
Kyrteing jongphi ha dohnud al kan rhem.

LYNNONG-13

AIOM JONG KA LYIUR

1. Aiom jong ka Lylur ba dap da slap ba Jur,
Lyoh ba wan kynrei ban kah dum ka pyrtel;
Ka sngi ka jah noh sha lyndet jong ki lyoh,
Kam wan ruh ban paw, sahlt bneng khlem paw maw.
2. Aiom jong ka Lylur, ba sla jyrngam ki pur.
Ba ki tnaw ki al kti ban sa long ki jyrmi;
Diengbah kiba jrong, baroh del ban shah ngon,
Ba jyrmi ki teh ha baroh ki dieng kseh.

3. Alom jong ka Lylur ba mynslem ka jynsur,
Briew, sim bad mrad, baroh mynslem pyngged;
Kum kane ka por, ki ong alom kordor,
Ba long surok kslar sha Lawel bym lah klar.
4. Alom jong ka Lylur ba umpohliw ki mih,
Na tral jong ki lum na tyllong bym lah lathuh;
Del kane na Alom ba u briew ruh la buh,
Ban mad ka jingleit ka bym lah ban sngewthuh.
5. Alom jong ka Lylur ba um bah ruh ki shlei,
Ban ryngkang la ki, jinglah del ban sei;
Rangbah ba shisha del kum kane Alom,
Ba tymmen ki phawar ha la ki parom.
6. Alom jong ka Lylur baroh ki del ban mad,
Ha men la u briew, ha rukom ba pher ki mad;
Ynda la wal ka Lylur, u slap ruh u la kut,
Jingim ruh la suk, ba la phot sha bymjukut.
Ban mad Alom Lylur-Del tang ka jingshlur;
Ban jop ruh la ka-Del ban ap phira;
Uta ubajop la ka-Un loh jingsuk ba shisha.

LYNNONG-14

KA KPER I MEI

1. Sawdong sawdong ka kper syntiew,
Ba don ha phyllaw ling;
Baroh shikpoh I Mei ba kha,
Ngi loh lalah sngewbha;
Khlem don ka jingsheptieng;
Tang ksan ka bok ka rngiew.
2. Shipra khruil da khmat sngewbha,
Ba dap jingkmien phylla;
Hapoh chapniang I mei sawdong,
Jingim ba hok ka kem tyllong;
Jingim ba khlem jingma,
Ban sah kynmaw baroh ki rta,

3. Jingleit ba teh junom kan neh,
 Khlem kut kan tuld shishe;
 Kylleng pyrthel nangno ngan shem,
 Jingleit basgur ruh bad ha tlem;
 Khlem ngat baroh shirta,
 Junom kan sah hapoh jongnga.
4. Rympel barhem hangro ngin shem?
 Hangne ha ka pyrthel;
 Ba pynpluh lut dohnud ba eh,
 Ba pynjem jal jingmut kyndeh;
 Jingeh bym t h ban jop marwet.
 Hangne ki kut-jingleit ka kem.
5. Ka Ing I Mei ban sieng syntlew,
 Syntlew bym ju jyllop'
 Man la ki por barat suhseng,
 Kynjal kan phuh kan phleng;
 Naduh nangre ha pyrthel,
 Ka nong khlem kut shaduh Lawel.

LYNNONG-15

KAJUH KA THYMMEI

1. U Khun Khssi shi sn'eh pyrthel,
 U mlin na kajuha ka thymmei;
 La pher ka rong la pher ka dur,
 Ka snap ka don ka jinglong kur;
 Na kane keln hym lah ban set,
 la jingshishe ka bym lah k'et.
2. Tang kawel ruh ka ktlen ki kren,
 U rit u khraw ym lah ban len;
 La pher ka nism ne ka rukom,
 I'u Blai ki mane lut junom;
 Riti b'la shna la pynleng skhem,
 Junom kan neh kan ym khyilem.
3. Na jrong ki hiar ban seng hima,
 Hangne ha pyrthel ba suda;
 Ka dur ka jinglong khuld basgur,
 Ka don ha dohnud ban pynpur;
 la hok ka jinglong tral shisha,
 Ka ban neh don baroh shirta,

4. Jingkhu'd batlem sdang ban her noh,
 Ne Jinglong khraw sha Jing'ong poh;
 Nangno ngi mih-kim mon ban tip:
 Sha ri nongwel ki khmat khlem lip:
 Katba shaphrang nangklew lat,
 lalade ki klet ban pyrkhat.
5. Sha pyrthel ka sap ai kan paw,
 Ki kam kin phia ngi kiba khraw ;
 Jingstad balar ka Ri ngin tih,
 Sia Jinglaleh to ai ngin mih;
 Ka sap b'la ai-kan paw pyrthel,
 Ban pynsah nam la la thymmel.

LYNNONG-16

KYNDIANG NGA IOHSNGEW

1. Katba ha trai dieng'blei nga shong,
 Kyndit nga sngew Jingrwal bathiang;
 Ki sur kum Jingrwal bneng ki long,
 Ban sngap la ki dik dik nga sliang:
 Jingkynud bathiang-Kyndiang nga lohsgew.
2. Del sur ba wan na kilar diengblei,
 B'ia rwal shem p'p ki khun marlang;
 Na skum ba syald ki khun riwblei,
 Jingshem lanot sawdongki phriang:
 Jingkynud bathiang-Kyndiang nga lohsgew.
3. Ngil del ki khun b'la shah kyntat,
 Ha Jingshukor dusmon shiang;
 Jingsuk lingsylem ngi la loh late,
 Jingkmeh ruh la shim noh na ngi:
 Jingkynud bathiang-Kyndiang nga lohsgew.
4. To tip ko bneng to sngew pyrthel,
 B'la kha synrap la ngi d'i mei;
 Nyingkong u Rang bed bud i Thai,
 la ngi ha sia pyrthel la sei:
 Jingkynud bathiang-Kyndiang nga lohsgew,

5. Mynba u Sylem ha shnong um don,
 Sha dkhar u leit b'un jngoh Hlma;
 la Mahadel u Sylem la phon,
 Mynba ki khun ba ka la kha:
 Jingknud lanot-Kyndiang nga lohngew.
6. Khubor mardor sh'u Sylem ki lam,
 Klol klol sha ling ia u ki khot;
 Tip jla aiu jingmut ka thnam,
 Klol lan sha ling tang sngew jingkhoh;
 Ah sur sngew synei Kyndiang nga lohngew.
7. Tiap tang shu poi ha u ki phla,
 la ka jingjla ba sngew sangsot;
 Arngut ki khun ba ka la kha,
 Ki dei Mawshut had ka Lyngknot:
 Ah sur ba kordit-Kyndiang nga lohngew.
8. U tang shu tip u bitar lep,
 Kael kane ba pha la leh ?
 Burom jongnga Pha la pynsep,
 Pyrkhat ngam nang shuh ban sangeh ;
 Ah sur ba lanot - Kyndiang nga lohngew.
9. Mar mar kumta khlem jingbishar,
 la Mahadel na ling la beh ;
 Khlem kyliang ktien ka khreh dar dar,
 Na ling ban mih khlem jingpyneh :
 Jingsuk b'la duh noh - Kyndiang nga lohngew.
10. Tyrut ka smeh katto la kut,
 U la pyrkhat wei briew u Sylem ;
 Um tip Lyngknot bad u Mawshut,
 Kin leng sakhi la Nam b'la llem ;
 Ka Nam b'la duh noh - Kyndiang nga lohngew.
11. Ynda shet thai da jingbishni,
 Mynsiem b'la kun shabar ka mih ;
 I'u Sylem bad Mahadel ba pli,
 Shakri u Sylem ka la pynkrih :
 Ah sur ba amrang - Kyndiang nga lohngew.
12. la Dhei u Sylem, shakri la bchah,
 Khnanng ba ngin suk I'u Sylem ngin thok ;
 Khlem pep phan loh la la ka bhah,
 Lada jingthmu jongnga kan kot :
 Ah sur jingshukor - Kyndiang nga lohngew.

13. Blot tang shu kha ka Mahadel,
 Jingthmu b'la kun la loh pyndep ?
 I'i khun b'la kha khlem jingisyei,
 Katto jingim jongki la sep :
 Jingkynud khunluug - Kyndiang nga lohngew.
14. Harud durlaw la ki la buh,
 Ah ki lynnlar ki lam ki kyang ;
 Mano ba lah seh ban lathuh ?
 Mynslem ka kmie katno jingktang :
 Jingkynud jylliew - Kyndiang nga lohngew.
15. Jinglam riwhok u Blei u sngew,
 Na tyrsim dusmon la shim noh ;
 Pukni bakhlain, kumba da thew,
 la ki sha skum solt la rong noh :
 Ah sur ba myllung - Kyndiang nga lohngew.
16. Hangta kynjal ki im ki sah,
 Khuslai pyrthei kim tip elei ;
 la ki b'la bsa kum khun dap spah,
 jingleit hangta ka dap ka shlei :
 Sur l-leit bathiang - Kyndiang nga lohngew.
17. Ki snem ki leit ki snem ki wan,
 Tang ka jingsuk la ki ka bud ;
 Met bad mynslem ruh ki nangan,
 Ban pelt la ki la l bynnud :
 jingkynud bathiang - Kyndiang nga lohngew.
18. Ah sur lanot ki sdang ban rwal,
 la jingshem pap ba ki la mad ;
 Sha ka pyrthei ban al jingshal,
 H'u luk, h'u lak, hu bleij, h'u stad :
 Sur jingshem lanot - Kyndiang nga lohngew.
19. Na ling paki sha sem masi,
 Ka shong ka Mahadel barim ;
 Namar la ka u la lji,
 I'u krai jingleit na ka la shim ;
 jingleit la duhneh - Kyndiang nga lohngew.

20. Kyrhal mynta ha ling paki,
 Dap tang jingkmén bym leh batat ;
 Mahadel thymmal la m'ih pli,
 B'u Sylem un suk un ym k'ut uslai :
 Jingleit b'athymmal - Kyndiang nga lohngew.
21. Jingchmu mynta ka la pyndep,
 Da jingshukor ia ka la sei :
 Keiñ noh katto ki sngi la sep,
 Katto jinglm ka la sepe! :
 Jing'ynud ba kordit - Kyndiang nga lohngew.
22. Da jingshukor ka la synshar,
 I'u Sylem b'apli lynter ki sngi ;
 la jingshisha lut bak la sar,
 Da jingshet thal dusmon shisngi :
 la sur jingshisha - Ningno pat ngan sngew ?
23. Shislen ka sngi u Sylem u ong,
 Ha ki myntri bad kiba khaw ;
 La shem talew ngan leit beh bthong,
 Sha khlaw kaba ha Mawpichaw :
 Ah sur pyndem bthong - Kyndiang nga lohngew.
24. Bak na la ling u Sylem u mih,
 Bad ki nongbud byllat sadhal ;
 Mahadel pat da jingsngewsih,
 Nemar kham slem un sa wan piam :
 Ah sur pynkh'e bthong - Kyndiang nga lohngew.
25. Ynba jingleit bajlan la kut,
 Ha Mawpathaw baroh la poi ;
 To keiñ ngin sdang i'u bthong ban chud.
 Khngang ba ngin loh ban la kyahot :
 Jingkynhol kem bthong - Kyndiang lohngew.
26. Shisngi la wad ym don syrnglew,
 Shano ki bthong baroh ki jah ;
 Ne, ki her lut tang sngew sur b'riew.
 To tang shipor hangne ngin sar :
 Sur buddien i'u bthong - Kyndiang nga lohngew.

27. Ha jingkyjah hangta ha khlaw;
Kyndit ki sngew ka jingsawa.
Dei sur bathlang ba wan pynblaw,
Ka ban sa paw ka jingshisha:
Jingsawa bathlang-Kyndiang nga lohsgew.
28. U Sylem bad ki nong^t ud ba bun,
Da jinglyngngoh kim nang mut dur;
Ia sur bathlang ki la sngap hun,
Nangno kim tip ka wan ka sur:
Ah sur ba sngewthlang-Kyndiang nga lohsgew.
29. Ia sur lanot Khun Sylem ki rwal,
Sha ka pyrthel ban al jingshai;
Ia jingshukor ka b'la shet thal,
H'u Sylem mynta jingshei ban al:
Ah sur shet shukor-Kyndiang nga lohsgew.
30. Nangno kita khun sylem ki rwal,
Ia ngin ia leit ban wad ia ki ;
Lynti ki bud na sur jingrwal,
Khadduh ki shem ha s'um pukni:
Ah sur jinglaror-Kyndiang nga lohsgew.
31. H'u dieng bajrong pukni ka shong,
Ban shim ia ki kumno kin leh,
Ban pyrshang klew i'u dieng bajrong,
Ban pol sha ki ka long ba eh:
Ah sur jingbynntaw-Kyndiang nga lohsgew,
32. Ia mon u Sylem tang ban pynjem,
Uwel na ki u ia pyrshang;
Hamor shiteng jingeh u shem;
Ban klew sha khlieh shuh te um nang:
Jingkyndud ba kyndeh Kyndiang nga lohsgew.
33. Hangta dum bult kumno yn leh,
Jingthmu baroh kim lah ban koc;
Kawei ka lad nga ngan pynkhreh,
Tang wan Pukni ia u ngan khot:
Ah sur jingbynntaw-Kyndiang nga lohsgew.

34. Thep thep Pukni une la wan,
 Sha la ka skum da jingphuhmit;
 He shwa b'un jam u l kynsan,
 la shikynhun ki brielw bathait:
 Jingkynud khusai Kyndiang nga lohngew.
35. Ko khun bynrlew kael phi don,
 Khubor phy'la ha nga ban ai;
 Ha mon jongphi ngan dem rit ngon,
 Jngud jongphi nga klol ban ai:
 Jingkynud phylla-Kyndiang nga lohngew.
36. Pukni bakhraw ka jingpyrkhat,
 U Sylem ka Sulā shisha phi long;
 Don tang kawel ba pynpyrkhat,
 Shaphang kitei ki khun hejrong:
 Ah sur khraw pyrkhat-Kyndiang nga lohngew.
37. Nangno ko lok phi loh la ki,
 Haduh phi lah pynsan kat tel;
 Tang shikyntien ka la biang hi,
 Ban sah kynmaw ha ka pyrthel:
 Jingkynud myllung-Na ki nga lohngew.
38. Katba sha ling nga dang wan phal,
 Kyndit nga ngew ia jinglynniar;
 Jong ki khymlung b'la shah shet thal,
 la snam b'dang lung b'la mut ban pjar:
 jinglynniar bakhu'd-Kyndiang nga lohngew.
39. Ah dur lanot kordit sangsot,
 Mynsiem jongnga ka pait ka pra;
 La jinglarap katba nga kot,
 la ki na jinglot ban lade:
 Ah sur ba myllung-Kyndiang nga lohngew.
40. Solt sha la skum la ki nga rong,
 Hangta la ki ban ri ban dup;
 Haduh katne ba ki la long,
 Ki san ki plung bad ki l lup:
 Jingkynud ngewiem-Kyndiang nga lohngew.

41. Hadien nga tip ba ki ki del,
 Ki khun u Sylem b'la shet shubor ;
 Da ka shakri la Mahadel,
 la nam u Sylem ban pynsynlor :
 Ah Nam b'la pyntlor - Kyndiang nga lohsgew.
42. Oh ! kumta pleng ! Ko Pukni blei,
 Hangne ia Jingshisha nga shem ;
 U Syiem b'la shah shukor nga del,
 Jingsnlew b'la set mynta nga shem :
 Jingshisha barleh - Kyndiang nga lohsgew.
43. Naduh hynne kyndiang nga sngew,
 la Jingrwai shem lanot Jongki ;
 Ngam pol pyrkhat la ki ban thew,
 la Jingshisha b'la tang da ki :
 la sur Jingshisha - Kyndiang nga lohsgew.
44. Sa shisien pat ko Pukni blei,
 Da kumwai pat ngam don ban ong ;
 Shihajer nguh la phi ngan sel,
 Ki Jingkyrkhu nadeh tyllong :
 Sur ka Jingsngew nguh - Kyndiang nga lohsgew.
45. Nga ngelt ba phin nym sngew elai,
 Ko Pukni blei lida ngan ong ;
 Mynta nga sngew ba por la del,
 Naduh mynta bad nga kin shong :
 Ah sur ba myllung - Kyndiang nga lohsgew.
46. Da Jinkmen kela ko Sylem Kynrad,
 Sha phi la ki ba ngan pynphal;
 Namar la ki shen ya p'le lad,
 la Khet Jong phi ba kin kam tral:
 Ah sur ba kyntlew-Kyndiang nga lohsgew.
47. Khublei la phi ko pukni blei,
 Mynta shipor ngin la khlad noh;
 Ka nong kyliang ba udi ngan sel,
 Jingbha Jong phi ngan ya klet aoh:
 Ah syrdoh Jingleit-Kyndiang nga lohsgew.

48. Sha khlaw u Sylem u leit beh bthong,
 Pynban l' u bthong ym shym la loh;
 Jingpait dohnud ba la pynmong.
 Jingleit nyng'ong ba la pynloh:
 Jingleit b'la jah roh-Kyndiang nga lohsgew.
49. Lem bad ki khun ba la shem pat,
 Sha shnong da jingymen u leit phai;
 Tang tip ka hok ka la kyluh that,
 Ka Mahadel kaba thymmal:
 Ah sur jingkmn bsh-Kyndiang nga lohsgew.
50. Nyngkong nongbud ha ling ki pol,
 Klol lan khubor ba bha ban phrling;
 Jingleit nyngkong kum b'la la sol,
 Hadien jingeh ka nang skhem triang:
 Jingkynud bakmen-Sa shisien nga lohsgew.
51. Tiap tang shu pol Sylem u hukum,
 la nongahu'or ban lynthem maw;
 Ynda la ka la teh la khum,
 Jingispoh dor ta la wan shaw:
 Ah dur jinglanet-Nong kylliang k'la loh ot.
52. Ynda la weng tyrit b'la snoh,
 Mahadel bad ki khun b'la shem;
 Sha iing u Sylem dap jinglaroh
 Jingleit d'la jah mynta la shem:
 Jingsuk b'la shem pat-Kyndiang nga lohsgew.
53. Jingleit shisha del jingleit Blei,
 Ban dkhat jubor u briew um lah;
 Jingmalan Blei ha ka ki shlei,
 Tyngkreffi ki paw kh'em don jingkah:
 Jingkynud bathiang-Kyndiang nga lohsgew.
54. Ko Pu'ni Blei hikai la nga,
 Mynsem sngewlem kum Me ngan loh;
 Jingpait b'la mong ban syrtep bha,
 Ka Nam, Burom. Jingleit ban loh:
 Ah sur bathiang tam-Na Me keli nga loh.

LYNNONG-17

BUROM KA RI SOHRA

1. Niduh Khaddar Bongthal-Shaduh ri thor Sylhet,
la Nam ka ri Sohra Lei lei ba ngan nym klet ;
Naduh tduh wah Rilang-Mihngi ka wah Kupli,
Akor ka ri Sohra shirta kin kdup kin ri.
2. Ko ri baleit ki blei ba piw ha snieh pyrthel,
la ki longknii longkpa Lyngwlar Pyrthar Pha set;
Sawdong pyrthel baler shaphang jongpha ki tip,
la nam Lapbah Sohra Junom ha ka kam lip.
3. Sheld Noh Snglthlang ka don khutor ba pher ban ai,
Ka sngi la ka ka doh ha shwa ba kan leit phai;
Jingitynnad marlang kylleng ka lai sa phrlang,
Mynslem thrang um ka sngi ha ka kan sa jah sliang.
4. Kshald Kalikel ba syier halor ki rist ka teng,
Jraln Kalikel ka noh ynda shem pap ka shem;
Del hangne mo?-Jingshem lanot ba la kit noh,
Jingsneng ba kor l'u Khun Khasi na ka la loh.
5. Ma Me pat ko Lum Lawpah jong ka ri Sohra,
Kael pat me da kwah-Nuksa shuh ban pynbna;
Ki krem pubon ba nglew, Jingshal ba pher ki don,
Mattl u Blei Nongthaw hangne ruh skhem la shon.
6. Harud wah ba pyngngad jong ka Wah Latara,
Rangbah ba bah ryngwlang-Ryngkat ki rhei semla ;
Hangta ki shad ki kmen, hangne ruh kein ki sleh,
lalada ban pynphuh-Klwei ban pynkyndeh.
7. Ki Jingtrel nam barim hangne kyrhal ngi shem,
Ki kor thang Sylem kynshreng phin shem ha Pomsahmen ;
Riti Jong ki Longshwa Ju-nom pynneh pateng,
Burom la ki b'la lap shirta kin sa lai bteng.
8. Nangthie na thor Sylhet sha ri Khasi ban klew,
Lyngba ka shnong Sohra ki wan ki laid ki briew ;
Ka shnong Jingkhali ba pawnam mynbarim,
Mynba ki briew hangta kim pat poi ha ka khim

9. Lapbah ba ngi lohi ha kine pat ki por,
Bak-ly-bak ki ia pher na ki por ba la tlör ;
Alom Lapbah lapsen bym long ban trel ei ei,
Lait tang ban shong suk beit kynjal ha la rympel.
 10. Da bun ki sngl ki ia Ki por ki leit khlem tip,
Nemar jingshai ka sngl shipor ha ka ka lip ;
Ki lum ki them ba deng jingiyinnad marlang,
Por Lylur ki duh pakal jingbhabriew ban pynphrlang.
 11. Jingphuh jingphleng ba bun jong ka Hima Sohra,
Nga sngew tymfang pakal ha kum ki por mynta ;
Ki ling dulan pakl jong ki sylem ki patsha,
Tang kum syrnglew ki paw la ngi ban pynshisha.
 12. Jumai bah ba itriem-Balei mo me da swah ?
la shnong ba bat riti Ban pynkylla ta phah ;
Ki luh ba bun ki mih sawdong jongka ki paw,
Byllal ki mih ki kshald-Nongrim parom ban thaw.
 13. Ah shnong donnam la dur tynrai la duh shisha,
Hynrel ka nam jongpha pyrtnei ken lai yang shla ;
Ki khun kynsal ka ri la Pha kin sa mih pli,
Sawdong la Pha kin ker "Lyngwiar Pyrkhat" ka Ri.
 14. Ka niam ba la duhnoh jong ka Hima Sohra,
Tang kum syrnglew ki long jingshai ban pynthaba ;
Dienjat shisien b'la tuh ha u shylap jong ka por,
Sh'ra kan sah tyngkrein ynda lap praw la tlör.
 15. Rukom thang sylem Sohra-Nuksa ka lai pynbna,
Da akor b'un shimti jingsynshar ka hima ;
Ka phur ka slang ki khreh l'u Sylem tymmen ban lam,
Sha Dwar u Blei b'un poi-jingsuk junom bu'n kam.
-

LYNNONG-18

U MANIK RAITONG

1. Ko Manik Raitong, khun dapspah ka ri,
 Ka pyrthei Khasi la me ka'm klet hi ;
 U khun dap shynrang jong ka ri ki biel ;
 B'la lehnoh khunswet hangne ha pyrthei:
 Jingim ba marwei ba khlem lo' khlem jor,
 Marwei shu jar jar ha man la ki por;
 Kumno mo ki felt ki sni bad ki snem,
 Ha Jing'm ba bun tang bi et ki them.

2. Jingim ba jynjar la u ka wan lap,
 U khun ka raitong u khun ka shem pap ;
 Ban sum d'u 'pelseh isado mynsngi,
 La kum u pukir u laid im thylli:
 Ka Jingshem sohsat kat u te ym don,
 Na ling tang b'un mih shabar ruh um mon ;
 Mynsngi khmat bhabriew na u ka la duh,
 Nal' Khadsaw synla mynmlet pat u puh.

3. Kynjal tang marwei lyngba mlet badum,
 U Sylem ka Premmlet une shu-rymmuin ;
 Ha ka khor ka khriam batha tam u phong,
 Ban shem ha pyrthel kham nar ka la long :
 Ka sur ba jem jai jong ka sharati,
 Kum sur ba wan mih na krem ki puri ;
 Katba mlet kynjah katta ka nang jlan,
 Sur leit sharati la u ka synran.

4. Katba ding barhem ha dpei ka lai klang,
 Mynsiem u Myllung katta ka nang bang ;
 Myllung jingpyrkhat shaphang ka jingim,
 Lynti ba un laid shisha la ka khim :
 Sadhai la marwei ha King la u shong,
 Jylliep la ki khmat katba u dang shong ;
 Tang mar kynjat shat kiloi lan shu patong,
 Hangta jingayilek bargat lain u shong.

5. Ah sur ba malen u Manik Raltong,
 La apot sepsngi ba la wan urlong ;
 Kiwel ban pyntngen ia u shuh kim lah,
 Kein noh tang katto pyrthel la khyllah :
 Mynta ka jingkmien la shai ka jingktang,
 Ki lek ha Pyrthel shipor kin pynbang :
 Ketne jinglynjar nga del mo ban mad,
 Khambha na pyrthel la nga noh pynkhlad.
6. Ka sngi bad u bnai la u ki sakhl,
 U Khun ka rangli ki ong uba pli ;
 Mynslem sngewsynel ha u ki pynpaw,
 Lad'u briew um sngew buk kin khih ki maw :
 Ja miet bad ja step marjin ki pyndap,
 Ba un shu isp el baroh ki sngew pap ;
 Ynda dohnud rben jong u ka la pel,
 Baroh jingsngewsih kin mad ha pyrthel.
7. Nangta jolt u leng la ka trel ka ktah,
 Mynsngi ha lyngkha la ka kit ka bah ;
 Mynstep la dang ngir la dang riw mel 'ab,
 La wait prat banep - shadien pat ka trap :
 Lyndol la ja sngi ha tyrpeng u kleng,
 Mynsngi b'un khawal lem bad 'er suhsiong ;
 Ynda sngi hangtel ka la sdang ban noh,
 Sha la i trap bran ba un wan phai noh.
8. Ynda kem long rein ha l'i trep u pol,
 La ka shet ka tlew kdom kdom kdom u pynklol ;
 Ynda la dep lut ki kam phar baroh,
 Sa ka sharati ka sdang ban kynnoh :
 Katba ding barhem ha dpel ka dang meh,
 Ka sur ba sngewthiang na u ki mareh ;
 Ha trep ba sur pring ban puh la rympel,
 Ki jaldi kup jaldi khor ba kordor u sel.
9. Da sur khun Khasi u la sdang pruid phang,
 Nadeh khun lymbolt ka krem ba kytang ;
 Nadeh Khraw jutang pyrthel ka la shai,
 Ka sngi ha sehlt bneng ka lai phyrnai :
 Jingshai l'u khun bynrlew b'la ngop ha ka pop,
 Ba un pyllat phar ki jingkhum jingsop ;
 Kumno Khraw jutang u wan kumberba,
 la pop u bynrlew khlem don ka jingthan.

10. Katba mlet bajlan katta ka nangdier,
 Ki sur u Raltong ki laid khlem jingsyler ;
 Mano kein ba nang ban dang loh thlah shuh.
 Ban sngew sur myllung ka ban ym bit duh ;
 Bunsien Mahadel u sylem ka duh thlah,
 la sur u Raltong ban sngap kam ju nglah ;
 Ynda na la shnong u Sylem u la jah,
 la u, Mahadel ka thrang ban loh pah.
- 11 Mynslem thrang Raltong ha ka ka ning klaw,
 Kam hun tang ban sngap na ki sur ba riew ;
 Mynsngi u Raltong u Khun ba rangli,
 Mynmlet Duhalla ka put sharati:
 Jar jar na jingthlah thlaw sha ling jongu,
 Ban sngap hun mynslem la sur ba kyntu ;
 Kynsan na thlew rit la u ka lohi,
 Te ngalfi ka shoh blei la dur u rangli.
12. Te bak sha la ling khum khum ka mareh,
 Kam tip la ka mlet-mynslem ka kyndeh ;
 Na ka jinglohthlah mynta ka la duh :
 Mynslem ka pisa la u Em ban duh :
 la u da kumno shisha ba ngan loh ;
 Ban jngi ha jingleit bad u ngam sngewpoh ;
 Ko lyer ba suhsiang thlaw joit la nga rah,
 Sh'u Manik Raltong bad u ba ngan sah
13. Tok tok tied jingkheng ha ling ba sur pring,
 Katba sur bathiang na u ka dang phriang ;
 Manik ba bhabriew la nga to plie klol,
 Bad phi ba ngan sah-jutang ba ngan sol:
 Jylliep u Raltong bad la sharati,
 Ei ei khlem patlaw jingud ka bapli ;
 Ynda ryndang syiang jong ka la duh bor,
 Kynsan jak ka jah ben leh da ka bor.
14. Sawdong ka la laid la ling u Raltong,
 Nangno ba kham tor nanta kein ban phrong ;
 La kum u nongtuh la spah ban loh rong,
 Dohnud u Raltong jubor ban loh kh'ong :
 Khadduh sha ba don ma u ka la poi,
 jingthmu ban pyndep la u ka pynshol :
 'Nai khadsaw synal ba sap mon ba jwat,
 Ha kti Mahadel khadduh u la ngat.

15. Ynda sha Hima u Sylem la wen phal,
 Hima ka shong suk ym don jingkhusal ;
 Hapdeng ka jing; men bym lah ban batat,
 Kynsan jingsngewsih ba khang ka shon thal :
 U tip ksal jinglet M: hadel la bthat.
 Ummat trup ki jaw - jylilew jingpyrkhat ;
 Sikhil kaba shal bym lah shuh kylla,
 U khun ba ka bah - na u um del kpa.
16. Ah nusip sepsngi shano kein phan lam ?
 Pyrkhat shuh ngam nang - jah burom ka tam ?
 la ka khmat jong ka ban pe't nga la nglah,
 Pha shet shukor mo ? Baroh ar ngen sllah :
 Klöl lan phah kyrwoh sha Myntri baroh,
 Ka kam ba mardor ba kwah pyndep noh,
 Ban khuld ka tyrut, ka smeh bad ka sang,
 Ba loh hlar ralbi la ka del ban khang.
17. Klöl lan tang lohsngew kyrwoh jong u Sylem,
 Mar mar khlem pynalem ki her sha ling sylem ;
 Ynda ki Bakhraw baroh ki la pol,
 U Sylem na ka Khet te jolt u pynklöl :
 Hangta u pynpaw la kam ba mardor,
 Shaphang Mahadel bad jingshet shukor ;
 U tal bin-ly-bin la jinglong jongka,
 Kam snlew ba ka leh ka la paw mynta.
18. Dorbar tang lohsngew kyntien jong u Sylem,
 Shiphang jar ki sngap - Burom jong u Sylem ;
 Pa lem tang kawel ka bult ngi la shem,
 la nongleh kam snlew kumno ban loh kem :
 Hukum to pynmih kumne hi mynta,
 Kylleng h'u sangsot sawdeng ban pynbna ;
 Ka kam da kumne kan stet kan rynsih,
 Kam snlew da kumne khlem pep kan sa mih.
19. Hukum jong u Sylem baroh ki longkpa,
 Ban pol sha Dorbar b'u Sylem la pynbna ;
 Iwel ruh ban pep lei lei yn nym snah,
 La rit ne la khraw baroh del ban bthah ;
 Kawel ka kaltmon bad ki kin larah,
 Na ka jingbishar ha u kin pynshah ;
 H'u no ba uga b'un bud u khuplung,
 Ka del ha u kelfi ba pep ka la pung.

20. Ynda ki la poi baroh kum b'la buh,
 Jingmut jong u Sylem ha ki la istuh ;
 Hangta ka la bud ka bishar paitbah,
 Uwel pa uwel na ki khmat rangbah :
 Hynrei jingbishar baroh pynshisha,
 Bym don na kita b'la leh kam thala ;
 Hangta ki kylli loh don ba dang jah.
 Khubor s'hu Raltong k' la klet ban phah.
21. Baroh i'u Manik ym don ba sngewkhia,
 Yn lei kum la u ban da la thia ;
 Te jald ba u del uta u rangbah,
 Tang ban la hun lang la u ruh to phah :
 Da jingbym banse, Raltong u la wan,
 Hukum jong u Sylem bym del ban kuman ;
 Ynda ha lypung Manik u lapol,
 Sha u pynban pleng khunlung u pynklot.
22. Dorbar bah u Sylem te shew ka sawa,
 Jingsniew ba la pung ka la paw mynta ;
 U Sylem hangta hi hukum pynjeri,
 Thang Im ai kan long i'u Raltong bapli :
 Ha akher ka sngi jingisp ban sa wan,
 Ha ka phur ka sieng ka knia bad ka khan ;
 Ynda la b'la buh kane ka la mih,
 U Manik Raltong u leng triang khlem khli.
23. La kum u syntlew u ban jyllop noh,
 Um don jingklusai nusip kum b'la thoh;
 Ha ka sngi khadduh jong u ha pyrthel,
 Ka riam ba kordor phylla tam u sai :
 la dur ba bhabriew tang hangne lohi,
 Junom kein nangne jingim ba kan jngi ;
 Nangne sha pyrthel jong ka jingbymtip,
 Sha ki yrta bah kan shai khlem jinglitp.
24. Katb'u kiew arted la u lum jingthang.
 Ka sur sharati ka lai ud sngewthang ;
 Nadien jong u pat Mahadel u Sylem,
 Ka bud thlaw la u khlem jingkyrtiang dien :
 Wat la ka jingkie ba khia ka lai ban,
 Thlaw thlaw bait shaphrang ka iald khlem kyllain ;
 jingloft ba shisha bym lah shuh ban khial,
 Ha ki por ba pher jong jingim kam blod.

25. Katba neng kham jan sha jingchang be ang,
 Katta sur bathiang na u ki lai wan ;
 Paidbah byllien bah tynghong ki la teng,
 Ban khmih la jingjia ka ban ssh pateng :
 Ban kren shuh kim nang kael ban sa jia,
 Kacba ding nang klang kine khlem sala ;
 Ha klier lum ki poi khlem i don jingthait,
 la ka pap ka sang hangta koñ ban salt.
26. Lai sien ki tawlar la la ka jingthang,
 la sur sharati hangne un sa khang ;
 Hangne sur thiang tam u Manik Raltong,
 Junom kan lai sah-Borom un lai phong :
 Ynda sur khadduh jong u ka la kut,
 Sha ka lawar ding u noh thlaw arsut ;
 la la sharati da khongpong u sleh :
 Ka dak ba shynna junom kan sa neh.
27. Hangne kein jingim u Manik ka kut,
 Pyrthel jingjynjar tam lah shuh pynthut ;
 Sha ri jingbymtip nangne u la jngi,
 Sha thwei jingmalan bym lah ban lohi :
 Hangne jingmalan jingieit ka la paw,
 jinglap hi kam lah la jingieit ban khlaw ;
 Sha pyrthel thymmal met jong ki kin long,
 Kawei ka mynsiem - Shirts kan lai long.
28. Lum Manik Raltong sakhi un lai long,
 Burom ha pyrthel la u ka pynphong ;
 Ai ki khun ka ri khanatang kin tip,
 Pateng la Pateng junom kan ym lip :
 Sleij shken uba mih hangta da khongpong,
 Sakhi la kajuh ka khana un long ;
 junom kat dang sah ka ri ba donnem,
 Khana u Manik kylleng kan lai ngam.
29. Katba u dang sah u Lum Raltong,
 jingshai ba malan ha ki khun kan long ;
 jingieit banylla junom ruh kan sah,
 Ha ki por bapther ka jingim kan keah :
 Ko Manik Raltong to wan sa shislen,
 Ja jar jinghikal kordor be ngan sien ;
 To rung sa shislen ha ki khun ka ri,
 Ban wan sang thymmal riti khun Khasi.

LYNNONG - 19

KO KREM MARAI

1. Hapdeng ki mawramsang kynshreng,
 Ka Krem Marai hangne ka leng ;
 Nongrim baskhem Hima Shyllong,
 Ka del ha pha ba la pynshong ;
 Lyngba jongpha ka Khun u Blei,
 la ka ha pneh mariang la sel ;
 Ah jingmalan bym lah shem trai,
 Ha u Longshwa Riti ban ai :
 Jar jar ha jingkynoi ka por,
 la ka, riwstad ki da kheidi kor ;
 Ah jingmalan ba phylla tem,
 Del hangne kein ba la pynkham.

2. Mynwei mynba pha dang thylli,
 Mano la pha ba la wan i ;
 Kynthult pha leng ym don ba pelt,
 Shajan jong pha kim mon ban leit ;
 Da khlaw ba rben la pha la sop,
 Ban pelt shisha la i lap op ;
 Pynban la pha u Blei u jied,
 B'u khun Khasi sha pha un khmied :
 Katba nanglaid ki sngi ki snem,
 la jingshisha ki kwah ban shem ;
 B'la shon b'la shtah ha pneh mariang,
 Da kti u Blei b'la pynskhem triang.

3. Kumno ka khun u 'Lei Shyllong,
 Hangne pynban ka wan ban shong,
 Marwei hangne ka shong ka sah.
 Kamram ban leh kumba la phah ;
 'Ka Pah Syntlew' la ka la khot,
 Namar Syntlew la ka la khoc
 Tang kum ka dak ba paw shaber,
 Ka ban pynskhem ka kem ka lar :
 Ba Pah Syntlew kan sa jia long,
 Ka Blei Longsylem Hima Shyllong ;
 Burom ma ka, ka del ban loh,
 Neduh ba edang kumba la thoh.

4. Da ki snem mo jar jar pha ngen,
 Ha krem Marai ban shong rieh tngen ;
 Ha ki dak em - Ka Krem ka paw,
 Ki Almarl b'la thaw d'u maw ;
 Ki maw jymbuin ryngkat ki paw,
 Ki b'la thmu khnang ba yn pynpaw ;
 Ka khun Marlang shisha ka del.
 Mamar na pneh marlang la sel :
 Jingbuh jingset ha krem b'la paw,
 Na ka la jingshisha ban khlaw ;
 Wat la mynta ti dak la dam,
 Jingshisha te junom kin kam.

5. Ynda ka por ban paw pyrthel,
 Da jingphylla Kynr:d u sel ;
 Khynnah ba dang sharai masi,
 Kyndit la ka ki la lohi ;
 Bran bran sha shnong ki lelt pyrta,
 Ha ki rangbah shaphang jongka ;
 Hangtel ha Krem Marai ngi l,
 Kawel ka briew ba kum puri :
 Tip jingshisha ne del ka rngal,
 la ka mynta ngim nang batal ;
 Namer tang liak ngi l la ka,
 Khru khru sha shong ngi her ruma.

6. Baroh ka shnong ka la shalong.
 Kael kane khynnah ki ong ;
 Tymmen u san ki dum bult jlang,
 Kael ban mut shuh te kim nang ;
 Ban rai um dum mot mot kim kwah,
 Sha krem Marai ka rai ki rah ;
 Hangte jingshisha ba kin wad,
 Lada lynti ka plie ka led :
 Baroh ryntih bad rit bad san,
 Sha krem Marai ki her bran bren ;
 Haphang ki khynnah ap masi,
 Sha krem Marai ki lam lynti.

7. Ka sngi ha shuwa ba kan lelt noh.
 Ha lum Marai k'la pol baroh ;
 Sor sor sha krem ba don ma ka,
 Ki par suki loh ba kan ma ;

Liak tang lohi la ki ka phet,
 Shta la ka krem ka rung pynstet ;
 Baroh hangta ki la lohi,
 la kael bl'a lathuh ha ki :
 Ah jingbhabriew baroh ki ong,
 Kum puri blei te ka la long ;
 Mynno ka wan hangne ban shong,
 Ym don uwei ba lah ban ong.

8. Nangta sa jingpyrkhat ka wan,
 Kumno shabar la ka ban ten ;
 U Myllemngap khadduh u shem,
 Ka buit ban khiring la ka na krem ;
 Da ki syntlew la ka u riam,
 Khadduh la ka u loh ban plam ;
 Sha shnong la ka u leit ban lam,
 la kane ka briew b'u la tam ;
 Baroh ka shnong ka la khywin,
 Kumno la ka ngin jer ngin sin :
 "Ka Pah Syntlew" la ka yn khot.
 Baroh la ka ki mon ban khot.

9. Jaka ban shong la ka ngin al,
 Jaka kyrpang bad ba kynsal ;
 Hangne shipor kan shong kan sah,
 Riel hangne ban sdang wan shtah ;
 U Myllemngap la ka un ri,
 Kyntang la ka ha ling ha bri ;
 Ynda ka por jong ka la del,
 To al shabar kan mih pyrthel :
 la Rangsamla kynsal kan wad,
 Shipor ha thwel jingliet ban mad ;
 Ynda symbai ba bha k'la sel,
 Ngen nai shuh ban sah ha pyrthel.

10. Ynda jingthmu kumba la tang,
 Dohnud ba bun ka la pynpang ;
 Kyndit kyndit kawel ka sngi.
 Khynnah ap masi biang ki i ;
 Sa shisien pat sha krem Marai,
 Ka Pah Syntlew ka la leit phai ;
 Hangta juhom kan shong rieh engen,
 Ha krem kyntang ha krem ba engen:

Sa shisien pat ka shong ka khih,
 Balei na ling kyndit ka mih ;
 Kim bna jingthmu ba sha lyndet,
 la jingmaian ba eh ban thwet.

11. Ah engew mai blei ki khun bepili,
 B'la sah khun swet b'la sah rangli ;
 Kongor ban pynsau pynrangbah,
 Hangne ha pyrthel u da kwah ;
 Ynda khun Blei ki la san bha,
 Ryngkat bad jingstad ba paka ;
 Suki ha ki Khet Sylem ki si,
 Hima Shyllong ban seng tynrai :
 Nongrim baskhem Hima ki seng.
 Ka sult ka shor ki da pynleng ;
 Ha lor Nongrim kaba paka,
 Hima Shillong la wan ban kha.
12. I'u khun shynrang ki la pynlong,
 Ka Khet u Sylem ba un loh phong,
 I'i khun Kynthel ki pynkyntang,
 Ka sad sunon ban lum ban lang ;
 Nangta Rici Hima Shillong,
 Longshwa ha ki u la pynlong ;
 Ka it Hima ruh ka la sdang,
 Niem bad Rukom ki sdang niewtang :
 Suki ka mih ka shad ka kmen.
 Kynthel shynrang ban pynmylien ;
 Ba la hikai ka Pah Syntlew,
 Nuksa ban bud u khun bynrlew.
13. Nangta ka knia ka khriam ki ai,
 H'u Trai Kynrad u Trai Nongthaw ;
 Sa h'u Thaw-lang bad ka lawbel,
 Lem bad i'u Blei Longsylem b'la sei ;
 Ynda bynta Soh sylem la wal,
 Hima pyllun ka knia ki ai ;
 Ban teh syrdoh hima ba lar,
 Del khadar sia ba la pynpar :
 Ah jingmaian ba kum kata,
 B'la pynskhem ha ki khadar eia ;
 Ryngkat ka kmen u khun hima,
 jingstad barim ban paw shynna.

14. Kyndis la mih ki riew thomber,
 Hima Shyllong ki la pyntor ;
 Ar bynta mo la ka la phlah,
 Namar jingmong bym lah pynkhlah ;
 Jingsuk da kumne pat la wan,
 Al ar hima kin nang la san ;
 Ben teh syrdoh sa shslen pat,
 Kumne kan long ngim nang pyrkhut :
 Da kumne mo la ar hima,
 Myllem Nongkrem u la bynta ;
 Kawel jingstad pyrthel ban al,
 Kawel ka kam jingstad tynral.
15. Nadeh b'la phlah la ki arliang,
 Maw niam barim baroh la phriang ;
 Hima Nongkrem thymmal ka seng,
 la niam Hima kaba kynsal ;
 Ka Pomblang Sylem la ka ki ong,
 Niam bad Dustur ba la teh song ;
 I'u Sylem bad ralot la song lang,
 B'la ial pynpaw ha seng Pomblang :
 Hangne ka jingthylli ka paw,
 Khlem jingkhelâ poh barit ne khraw ;
 Baroh da jingtylli ki leng,
 Riti Longshwa ban nang ial bteng.
16. Iathuh ha nga ko krem Metal.
 Dang don shuh shuh ba phan wan al !
 Halor jongpha b'la seng hima,
 Ryngket ka kmen bad jingsngewbha ;
 Ka phur ba slang I'u Sylem ki lam,
 Ha im ha lap ha man ki kam ;
 'Iar Krad lynti ki da pynliem,
 Haba ki lele on thang I,u Sylem :
 Kumjuh haba ki ring Kongngor,
 Basen Hima ki bat ka bor ;
 Ki kam baroh da jingrynth,
 Halor jongka khilaid ki khil
17. Haba u Sylem u la lap noh,
 Kloi la nongmihpli ki pynloh ;
 Khnang ba kan belt ka kam Hima,
 Khnang ba kan belt ka tim la kile ;

Ynda nongmih bujli la shem,
 Bakhraw la u kin sa pynskhem ;
 Nangta sh'u ralot ki leit shem,
 Ki sur lam briew nangta ki tem :
 Nangta ki khreh ban thang la u,
 Sha Dwar u Blei ban lam la u ;
 Khædduh haduh u lum jingthang,
 Ralot ban nguh Sylem ki wan khnang.

18. Ynda ralot ki la leit phal.
 Bad sngi kem lah shuh ban pynshal ;
 Nangta ki shyleng kyntang ki wad,
 Ban leit pynphal sha ka Sylem Sad ;
 Nangta ki on ban thep Mawbah,
 Ha kajuh hi ka sngi ki kweh ;
 Kumba ki mih na krem Maral,
 Kylla dien tral sha ka ki phal :
 Kyntang ha krem Maral ki buh,
 la shyleng ki sylem ki bym don shuh ;
 Na khmat u briew la ka yn tap,
 Shirta la jingmalan ban lap.
19. Ko krem Maral ko krem kyntang,
 la Pha nga thrang ban pynkyntang ;
 Kumba la thmu naduh barim,
 Kyrteong jong Pha junom kan im ;
 Katba shaphrang ka ri ka laid,
 Shaphang jong Pha kin kren khlem thalt ;
 Ritl donnem na pha la mih,
 Halor jongki junom ngin khih :
 Katba dangsah u Hynñlew Skum,
 jingstad na Pha kin wad kin lum ;
 Prthel sha Pha jingshal kyrpang,
 Na Pha shirta bynrlew un thrang.
20. Khadduh la Pha ko krem Maral.
 Kyrteong to im ban al jingshal ;
 I' u khun ka Ri b'la shah phyrnop,
 Da'er lwtung bad ba lap op;
 To al ka jinglwbih long Pha,
 Kylleng swardong pyrthel kan pra ;
 Naduh Rilang haduh Kupli,
 Burom jong Pha ba kin lehi ;

Buk sa shislen kin khih ki maw,
 Na Pha Jingstad ba kin nang khlaw ;
 Ynda Jingstad na ka yn loh,
 la nam jong Pha kin tip baroh.

LYNNONG-20

NA PNEH U LUM SHYLLONG

1. Katba nga dang shong ha kl'er Lum Shy long,
 Kyndit ka thymmei u barim nga khlong ;
 Tynpang ban kynmaw li por b'la leit roh,
 Mynba la pyrthel u Blei u wan jngoh ;
 Jingsdang u bynrlew na u Hynnlew Trep,
 Na bneng ban wan hlar ha pyrthel ban rep ;
 Mynba dang kynsal u symbal u rnal,
 Ka rep bad ka riang u brlew dang kynsal ;
 Jingthung ha alom ba Pher ki la mih,
 Ha ki saw alom ba pher ki la ih ;
 U slep ba nyngkong u slep ba khadduh,
 Ha ki por ba blang u wan um ju duh ;
 Mynba jingbhabrlew marlang kam pat blad,
 Jingstad ba shisha kam pat duh jingmad ;
 Jingsuk ba nyngkong u brlew u la loh,
 Mynba jingshisha h'u brlew ka dang snoh ;
 Ynda juban lak ka la kyllon kram,
 Ma Me Lum Shyllong ba Me kumarban ;
 Sawdong jong Me kelã shirta kin la khih,
 Ha pneh jong Me ruh shirta kin la khih.
2. Jingsuk mynkata bym lah ban batal,
 U brlew bad u Blei ki dang la shongkal ;
 Del tang jingshukor jong u rlew apthap,
 Ba la jingkieng ksar u la loh ban dkhat ;
 Naduh juban lak ka la khyllom noh,
 Bynrlew u la del jynjar ba un loh,
 Ban khlem mih um syep jingim un ym loh,
 Kan ban jingkordit kumta kum b'la choh ;
 Kat kumba la tang, ym don ba lah lait,
 Sohkhiliang b'la sah dak junom ym lah salt ;
 Naduh ba la dkut u dieng Sohpet Bneng,
 Bynrlew u la pol ha lyngngoh tyngheng ;

Ha ka rep ka riang bad ka puh ka deli,
 Kumno ba kin leh kumno ba kin safi :
 Nangne ba ki sdang ban wan buhai shnong,
 Lynti sha pyrthel nangne ki la prong ;
 Ynda u bynrlew u la roi la lar,
 Nangne keifi u phriang sha kylieng ban par.

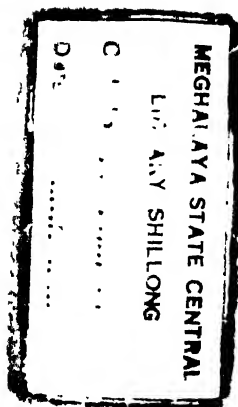
3. Na pneh jong Me keifi-Ah ko Lum Shyllong,
 B'la mih khanatang bad bun ki parom ;
 Te katba ka brlew ka dang kyli stong,
 Kyndit jingsuh khun ha ka ka la long ;
 Ha ka jingshisha kam pat da dap bnal,
 Kumta jingkhalor k'la jia kum ka rnal ;
 Ha ka jingkyajah jong ka por phai angl,
 Hangta shuh kam nang ban leh kaba pli ;
 Ka tang mar la kha lta i khun 'lor,
 D'u stong ka la tap hangta hi halor ;
 Nangta sha la ling ka la lelt phai noh,
 Ryngkat jingsngewsih la ka kam lehnoh ;
 Ynda ha la ling myhmlet ka la poi,
 Na ka jinglohthiah hangta ka la phoi ;
 Shi ban ka pyrkhut la la i khun 'lor,
 Shi khep la u stong ba loh u dier por.
4. Tang mar la kynih u l'ar ba nyngkong,
 Na jingthiah ka hie ban sdang pat ka thong ;
 Kat ban sa kynih u sylar sa shisien,
 la la jingdonkam k'la buh ha rynien ;
 Ynda sa shisien u sylar u kynih,
 Na ing sha lyngkha bran bran ka la mih ;
 Katba ka nang laid marwai ha lynti,
 Marwei ka pyrkhut la jinglong rangli ;
 Haba ka la poi ha la ka lyngkha,
 jingtrel ba ka sya ka la dep lye ;
 Hangta jinglyngngoh, kam nang shuh ban trel,
 Mano b'la isnel la nga ka kynthel ?
 Haba jingpyrkhat ba bun ki la kut,
 Te joit ka la leng ban sdang kum b'la mut.
5. Kumta phang thymmal mynta ka la sdang.
 Ryngkat jingpyr hat kaba angew cymfang ;
 Kane baroh dei ka jingleh u Blai,
 Ngan nai shuh pyrkhut loh por kan sepei ;

Ngan sdang la jingtrei kum ba nga la mut,
 Pynban la kata kam leh ban pynkut ;
 Ynda sngl la sep sha ling ka leit phal,
 Bynsa bym pat dep ngan trei pat la shal ;
 Pynban ka la shem kane ruh xa khep,
 Jingtrei ba ka mang baroh la pyndep ;
 Hangta de shuh shuh lyngngoh ka la wan,
 Uel keli une uba smit ban wan!
 la nga ka rangli u wan ban sngewlem,
 La syit te na lum ngan ap ba ngan shem.

6. Ynda ka janmiet ka la nang kham jan,
 Ha ka artylli jinglah leh ki wan ;
 Khadduh ka la ral kumba ka la khan.
 To long katba long ngan leh kum o'la mang ;
 Haba la jingshal la shim noh na pyrthel,
 Haba kham kyndong ka la shong marwei ;
 Katba la pyrthel ka miet ka kynoi,
 Pynban jingshohthiah na ka, ka la phol ;
 Katba miet synla katta ka nang dier,
 Mynslem jongka ruh ka la nang kham syier ;
 Pynban jingspmiet kam long lehnohei,
 Kumba ka la thrang kumta khlem sepel.

7. Kyndit ha ka por ba shlteng synla,
 La kum u jumal la sngew lingsawa ;
 Sawdong ka la khmih da ka jingsngewphieng,
 Namar ba la ka la kem ka jingtieng ;
 Hadien sa shipor pynban k'la lohl,
 l'u wel u khynnah uba l tipangi ;
 Uba la mih noh nangta na jaka,
 Ha kaba la tep l'i khun ba k'la kha ;
 U tang mar la mih nangta na ramew,
 Buk bak u la trei khlem l'don jingsngew ;
 Mynta ka la tip la ka jingshisha,
 Ba del une pleng b'la tarap la ka ;
 Hangta jingpyrkhat bashlur ka la wan,
 lano keli ngen tieng ? - U del uba jan.

8. Ynda la ki kam baroh la jan dep,
 Te bluit na kyndong, sha u ban leit phet :
 "Ko Khun tsar kynrad - Ko Khun dep shynrang,
 Pleng del me phi mo ? b'la wan l kyrpang ;

Baroh shikatta nga shu sngew pisa,
 Namar ba ngam tip la ka jingshisha ;
 Ale seh ko Khun, to wan noh bad nga,
 Khnang ba ngan loh lait noh na ki jingma ;
 Baroh shikatta kane ka rangli,
 Tang ka jinglynjar ka med man ka sngi"
 Nangta sa u khun ha ka u jubab :
 "Juban lak te mel, mynta al kan sah,
 Hapdeng ka jongphi bad nga ba ngin shah,
 la ka jingkyntang jong kane ka por,
 Junom ka pyrthel la ka kan khein kor ;
 Mynta sha pyrthel ban wan ngam lah shuh,
 Namar ba Ramew Shy'long um tit duh ;
 Kylleng ka pyrthel - ngan laid khlem sangeh,
 Kamrem b'la pynkham la nga ba ngan leh ;
 Hima Ri Khasi - Nongrim bu ngan shna,
 Ko Ri Lalpew Sylem bad Khodar Batsha ;
 Ha ka met te mel, kham eh ngin la shem,
 Hynrei ha mynslem la phi ngan thung sylem".
 Nangta jingkyrkhu khadduh u la al,
 "Lada shem lynjar sha Nga belt to phul ;
 Ne ha jingshem bha, la nga wat nym klet,
 Tang ba ngan loh tip la bha ne la sep ;
 la phi jingkyrkhu ngan pashat kylliang,
 Ki lad ki lyncl kyrhai ba ngan siang ;
 Junom ha Ramew shirta ngan shongduh.
 Hangta sngi bad mlet baroh kim duh shuh".

9. Hangne jingshisha ba skhem ba ngl shem,
 Ka hok uba rim junom kam khylllem ;
 Ha man la u snem ka ud ka leit nam,
 Ka lait Myllemngap la u ka pynkham ;
 La long katba long, la jla katba jla,
 Ka knia blang bad syiar ban al kim salia ;
 Kumba la la tang bad u 'Lei Shyllong,
 Juban kum b'la khlei junom kan lai long.
10. Ha pneh ka jong Me - Ah ko Lum Shyllong,
 la ka Pah Syntlew ba Me la pynshong ;
 Ha ka jingmalan bym lah ban sngewthuh,
 Mynno ha Marai la ka la wan buh ;
 Ynda sha pyrthel la ka la wan sel,
 Ka it ka synshar ban wan buh thymmai,
 Ka nguh bad ka dem l'u Biei ruh ban al ;

Nangne ka niam Sylem ka sdang ha pyrthel,
 Riti ba kysai nangne ruh la sei ;
 Ryngkit bad ka kmen ryngkat ka sngewbha,
 Hima shityllup la syrdoh ha ka ;
 Nangno sha kine jingstad ki wan mih?
 Na pneh jongme kein - Ko Lum Lum Shillong.

11. Nalor ka seng niam bad ka seng hima,
 Na pneh jong Me ruh um kysai ei pra ;
 Ki khyndal um dih ki khyndal um tong,
 la u khun bynrlew jingtnen ban pynlong .
 Umlew bad Umngot, Um Khen bad Um Tileng,
 Ki del khun jong Me ba khlem jingsheptleng ;
 Nangta, Phud Shyllong bad ka Um Jesai,
 la Me kein shirra Burom ba kin ai ;
 Kumjuh Um Rynthong bad ka um Risa,
 Sharing Lum Shillong ban pynsngew tngen bha ;
 Khadduh Um Shyrpi na Me kein ka mih,
 la bynrlew ba bun ban wan ai um dih ;
 Ki del kine kelā ki khyndal um dih ,
 Na pneh Lum Shyllong baroh ki la mih.
12. Mynba Lupalang shane u wan klew,
 Del ha pneh jong Ma b'la jop la jingsniew ;
 U mut ban iuh roit la u khun Khasi,
 Pynban, u la ngāt ha ka kti longki ;
 Ha nam 'Lei Shyllong ka ri ka la leng,
 Mynslem jinglet ri junom ba kan deng ;
 Kat ki b'la loh mūd la khyndal um dih,
 Namar la ka ri da lei lei kim kkih.
- 13 Mynwel nga kynmaw ba u Lei Shyllong,
 Balei i'u bynrlew u wad phol wad dōng ;
 Haba la u briew u lahnō syndet,
 Haduh ba bynrlew um tip shuh ka let ;
 la Hima Shyllong la hap phlah arlang.
 Hapdeng ki Nongrem bad ki Nong Myllem ;
 Naduh i barit la hap phlah arlang.
 Hima kaba lar tukra ka la phrlang ;
 la dak ba shynna jong ka jinglah,
 Tyngkreid ka dang paw hangtal ba Nongksh,

14. Ynda sa shisien la Me ki leit nam,
 Me sngap la jingud u briew uba kam ;
 Hima ban syrdoh sa shisien mem lah,
 Hynrei la Riti Me dang lai pynsah ;
 Jingshai ha kawel na kine Me ai,
 Jingstad uba rim ba kan bud tynrei ;
 Nangta maw nongrim thymmai Me wan seng'
 la Hima Khyrim bad u Sylem Nongkrem ;
 Hangne nam jongme - Ah ko 'Lei Shyllong,
 la Me ka burom ba ki la pynphong ;
 Ha Me te junom shirta ngin la snoh,
 la pneh ba kyangtang jong Me ngin taroh.
15. Hangta ka niam rim ka Hima Shyllong,
 Kam lah shuh ban khie ka la duh dyngkhong ;
 Hima Khyrim pat sa shisien ka seng,
 la ka phur ka slang ryngkat bad jing kmen ;
 Ha man la u snem jingknia ki pynliem,
 Hau 'Lei Shyllong bad ka 'Lei Long-Sylem ;
 Kane ka bynta - ki sylem ki pyndep,
 Ban skhem ka long sylem ha man la ki khep ;
 Nangta bud ki khun, ki hajar ki shnat;
 Ha ki Khader sla ki la don ryngkat;
 Hangno jingtylli ka hima la bat,
 Ryngkat bad ka niam, ka nguh bad ka shat;
 Hadien sa jingkmien jingshad ba sngewbha,
 jong ki Rangsamla bad ki Thel samla ;
 Ryngkat bad ka ksing ryngkat bad ka dhah,
 Mynsiem u paidbah baroh ba kan ktah ;
 Ynda la padiah baroh shiphew ksing,
 Ar-phew-hynnlew skit na ki ding kynding ;
 Nangta Tangmuri ba kyriah khlem thait,
 Hangta lut ki klet mynsiem ba-lathait ;
 Hangno ki jingstad kat kine ki wan,
 Del na pneh jong Me - Ko lum ba donnam.
16. Nangta shuh ki mih ki rong tamasa,
 Ha ka Reid Nongkrem nyingkong ba la kha ;
 Ha ka don ryngkat ka kmen bad ka sngewbha,
 larong kiba pher ki kyntok ki shuh ;
 Kumta ha ka sngi kumba la laboh,
 Ha ka lew Pynsing ki ju'lekynduh ;

Katba ki larong na kyntolt ki wan,
 Ryngkat jinghyhol jingrisa ban tan ;
 Khadduh ha Lympung jong ka lew Pynsing,
 Ryngkat bad ka bom ryngkat bad ka ksing ;
 larong ba lapher lapher ki la shna,
 Ha dur ba bunjald bad l thamula ;
 Mynslem jingleit shnong hangne la pynpaw,
 To long katba long - jingleit ka nang khraw.

17. Haba jingtylli ha shnong ka skhem bha,
 Ym don jingbishni ym don ki jingma ;
 Da ka jingryntih ka shnong ka nangsang,
 Barit bad besan khlem don jinglathan ;
 Nangne ka sa mih sa ka la beh khat,
 Ryntih ki la leh la shit ne la khriat ;
 Namar la kane ka kam kaba ma,
 Ban khlem jingryntih ym bit leh thala ;
 Lada ki pyrshah khlem pep kin sa lap,
 Ha ka jingbeh khat uwei lah ban lap ;
 Hangne jingtylli ba shisha ngi l,
 Ha ka duh ne loh ngi lah ban lohi.

18. Ynda na rypel la sngew dap pura,
 Ban mih shebar ruh ki sngew la biang bha ;
 Kumta la kawel ka rald ki ju phah,
 Ban leit kop la slat la kat kib: kwah ;
 U long ne u Saw, ha ki kam ju pher,
 Lada ha jingkam kam don dak ba pher ;
 Naduh ka kynta ba ki pynbelt sngl,
 Ha ktien ha jingmut ki la la kam hi ;
 Tang lait l kyntien tangkat l thyrnia,
 Ki kam lypa jingjop h'u ba leng ka nia ;
 Ha ka jinglasiat ka hok ka bud thop,
 Ym dei ka jingpnah u briew kaba jop ;
 U khnam da lei lei um poi ha u skum,
 Lada ka jingkam kam long kum b'la pung ;
 Hangne ruh ngi l jingstad Khun Khasi,
 B'la mih na ka pneh jong u Lum ka Ri.

REFERENCE

Not to be Lent out

PRINTED AT

RILUM PRESS

MAWKHAR MAIN ROAD, SHILLONG-793001.

MEGHALAYA STATE CENTRAL

LIBRARY SHILLONG

Call No.

5

.....

Library books will give you Joy for Long
If handled carefully with clean hands.